

ATLAS VAN BIJZONDERE FEITEN

**MEER BRILJANTE
KAARTEN VOOR
NIEUWSGIERIGE
MENSEN**

**Redactie: John Grindrod
Illustraties: Richard de Pesando**

Consultant: Ian Wright

NOORDBOEK

© 2026 uitgeverij Noordboek

Originally published in English by Granta Publications under the title *More Brilliant Maps*, edited by John Grindrod and illustrated by Richard de Pesando copyright © 2026 by Granta.

Vertaling en opmaak: Ger Meesters
Omslagontwerp: Crisja Ran

ISBN 978 94 6471 540 8
NUR 905

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van uitgeverij Noordboek, Hellingbaas 1, 8401 JH Gorredijk, Nederland – info@noordboek.nl. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

Noordboek is onderdeel van
20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

www.noordboek.nl

INHOUD

Inleiding: Dwalen in kaarten	xi
------------------------------	----

1. Geografie

1. Wie heeft de langste kust?	2
2. Soms zijn plekken net mensen	4
3. Wie wil een stukje van de ijstaart?	6
4. Wie woont er in Antarctica?	7
5. Nieuwe naam voor oude landen?	8
6. Zilverjacht	10
7. De breedte van Vaticaanstad gemeten in argentinosaurs	12
8. Op de grens	13
9. Hoe ligt je tuinstad erbij?	14
10. Meer waterwegen dan Italië	16

2. Mensen en bevolking

11. Een nieuwe taal leren	18
12. Europese landen met een kleinere populatie dan Groot-Londen ...	20
13. ... en landen met een gezamenlijke bevolking kleiner dan Groot-Londen	21
14. Vruchtbaarheidskenmerken	22
15. Hoop ontspringt uit moeders	24

16. De bond van zware rokers	26
17. Landen waar meer dan de helft van de bevolking in de grootste stad woont	28
18. Ketchupkoningen! De 20 grootste ketchupimporteurs	30
19. Heerlijke tomaten! De 20 grootste tomatenexporteurs	32
20. Geloof je in een leven na de dood?	34
21. Rustend in vrede	36

3. Identiteit

22. Het is geen simpel abc'tje	38
23. Ho ho ho!	40
24. Gelukkig Nieuwjaar!	42
25. Naar voren, en weer terug	44
26. Seculier denken	46
27. Op weg naar metrisch	48
28. Sint-Joris!	50
29. Landen met een kaart in hun vlag	52
30. Volksliederen zonder woorden	53

4. Kunsten

31. Waar kun je Fabergé-eieren zien?	56
32. Typografie en topografie	58
33. Folio, folio, waar ben je, folio?	60
34. Hoge inzet in de vlucht	62
35. Steden verwoest door Godzilla	64
36. 'Dancing in the Street' vs. 'Living in America'	66
37. Met Taylor Swift de wereld rond	68
38. De wereld volgens Coldplay	70
39. Ballroom en Latin voor beginners	72
40. Spion vs. spion!	74

5. Sport

41. Finishvlaggen en schaakborden	78
42. WK-kampioenen der kampioenen	80
43. Olympische boycots in de Koude Oorlog, 1980 en 1984	82
44. Kopje-onder	84
45. Voor goud gaan	86
46. Eerste internationale deelnemers aan de Paralympische Spelen	88
47. Wie heeft er nu geen nationaal mannenelftal?	89

6. Geschiedenis en politiek

48. Hanzesteden	92
49. Kleine republiek, veel historie	94
50. The winner takes all	96
51. Landen waar homoseksualiteit illegaal is	98
52. Een hele beproeving	100
53. Vrouwen aan de leiding	102
54. Universele ziektekostenverzekering	104
55. Het begon allemaal in 1889	106
56. Eindelijk onafhankelijk	108

7. Gebouwen

57. Wolkenkrabbers	112
58. Wereldexpo	114
59. Eiffeltorens rond de wereld	116
60. Steden met de London Bridge	118
61. De acht Vrijheidsbeelden in Parijs	120
62. De tien langste bruggen in Scandinavië	121
63. Allemachtig! De Grote Muur van China	122

8. Milieu

64. Stormachtig weer	126
65. Belangrijkste zeestromen	128
66. Diep duiken	130
67. Stranden met de meeste plasticvervuiling	132
68. Dodelijkste vulkaanuitbarstingen	134
69. Grootste nationale parken	136
70. Natuurrampen om de hoek	138
71. Hoe groot is het bosoppervlak van Zuid-Amerika ...	140
72. en hoeveel is er sinds 1990 verloren gegaan?	141
73. Lawaaiige steden	142
74. Sommige pinguïns houden van warmte	144

9. Transport en reizen

75. Hoe ver konden deze baanbrekende vliegtuigen in 24 uur komen?	146
76. Turbulente tochten	148
77. Jonge chauffeurs	150
78. Schatzoeken	152
79. Vliegtuigkerkhoven in de VS	153
80. Volle kracht vooruit!	154
81. Trans Europ Express	156
82. Hoe ver kun je reizen met het openbaar vervoer?	157
83. Eindeloze trams	158
84. Plek voor helikopters	160

10. Wetenschap en techniek

85. Attack of the drones	164
86. Kernbommen	166
87. Atoomaandrijving	168
88. De oudste nog werkende onderzeese kabels	170

89. De nieuwste operationele olie- en gaspijpleidingen	172
90. De oudste nog operationele windmolenparken	174
91. Ogen op de hemel	176
92. De absurde wereld van what3words	178
93. Stad zonder wifi in de VS	180

11. Ruimte

94. Landen breder dan de maan	184
95. Lanceerbases	186
96. Vlaggen met het Zuiderkruis	188
97. Loop naar de maan	190
98. Waar mensen op de maan hebben gelopen ...	192
99. ... en waar ze naderhand weer in zee plonsden	193
100. Hoe hoog is de ruimte?	194

<i>Verantwoording</i>	197
-----------------------	-----

INLEIDING: DWALEN IN KAARTEN

Ik vind het heerlijk om te verdwalen. In een wereld vol digitale kaarten, satellietbeelden en geolocatie is er iets wonderlijks aan het verlaten van de gebaande paden en het ontdekken van het onverwachte. Ik ben stadshistoricus en de meeste van mijn boeken zijn ontstaan door rond te dwalen in het onbekende. Als ik een route volg die mijn mobiele telefoon me laat zien, raak ik onvermijdelijk afgeleid en mis ik de interessantste details. Van de gebaande paden afwijken kan veel inspirerender zijn. De wereld zit vol over het hoofd geziene schatten en onverwachte raadsels, en we komen ze meestal pas tegen als we van onze dagelijkse routine afwijken. Natuurlijk is fysieke desoriëntatie niet de enige manier om deze geheimen te onthullen. Ik vind het ook heerlijk om te verdwalen in onderzoek: archieven, boeken, websites. Zoveel informatie, zo weinig tijd ... En daarom is deze *Atlas van bijzondere feiten* voor mij de perfecte manier om die rusteloze drang te bevredigen en jou ook te helpen verdwalen in kaarten.

Kaarten zijn bijzondere manieren om naar de wereld te kijken. Als je ze ziet, zou je denken dat ze de verstandigste en eerlijkste dingen zijn die er bestaan. Ze weer spiegelen immers onze wereld, toch? Zeker, maar ze kunnen ook vertekenen of heel selectief zijn in wat ze laten zien. In zekere zin is dat juist hun charme – ze presenteren zich aan ons als feiten, maar in werkelijkheid worden ze vaak gebruikt om ons verhalen te vertellen. Een kaart kan het verhaal zijn van onze eigen reis, van hoe we zijn gekomen waar we nu zijn; hij kan een groter verhaal zijn, over geschiedenis of politiek; hij kan ons vertellen over miljoenen jaren van geologische veranderingen, of de route van ons dagje uit van morgen. Kaarten zijn gebaseerd op data. Maar niet zomaar data. Data met een doel. Data die een verhaal vertellen.

En dit is waar *Brilliant Maps* in beeld komt. Ian Wright bouwde zijn website brilliant-maps.com in 2014, om zijn liefde te delen voor het fascinerende, merkwaardige en bizarre snijvlak tussen cartografie en data, en die werd meteen een sensatie op

sociale media. In 2019 werd de site omgezet in een boek, dat later werd opgevolgd door *Brilliant Maps in the Wild*, beide met andere auteurs en ontwerpers die de uitdaging aangingen om de wereld op nieuwe en tot nadenken stemmende manieren weer te geven. Dat zijn grote schoenen om te vullen. Toen ik de taak aanvaardde om onderzoek te doen voor deze atlas, besloot ik dat de beste aanpak zou zijn om dingen te onderzoeken die ik fascinerend vond aan de wereld, in de hoop dat anderen dat ook zouden vinden. En dus bied ik geen excuses aan voor de vreemde reizen waarop deze kaarten ons meenemen. Sommige zijn gebaseerd op het serieuze onderzoek van vooraanstaande organisaties, zoals de Verenigde Naties of de U.S. Geological Survey, maar andere zijn voortgekomen uit mijn eigen interesse in de manier waarop de wereld wordt weergegeven in cultuur, geschiedenis en kunst – met, ik geef het toe, een bijzondere voorliefde voor popmuziek en dinosaurussen.

De kaarten zijn verdeeld in 11 hoofdstukken, die elk een ander aspect van onze wereld verkennen. Het eerste, **Geografie**, lijkt misschien het meest voor de hand te liggen: wat vertellen kaarten ons meer dan alleen over de fysieke aard van de planeet? De grenzen van landen zijn altijd interessant, en ik was gefascineerd door de rechte grenzen in Afrika, een overblijfsel van het kolonialisme, en ook door de kustlijnen van landen – het resultaat van miljoenen jaren geologische inwerking. Het tweede deel, **Mensen en bevolking**, heeft een meer menselijke invalshoek: van Europese landen met een bevolking kleiner dan die van Londen tot de gemiddelde leeftijd van moeders bij de geboorte van hun kind. In deze kaarten zijn enorme hoeveelheden data verwerkt die ons iets vertellen over hoe we over de hele wereld leven. Het volgende hoofdstuk, **Identiteit**, brengt deze menselijke thema's naar een persoonlijker niveau en gaat over hoe we onszelf zien. Dit zijn de dingen die ons het gevoel geven deel uit te maken van de wereld, of het nu gaat om het alfabet dat we gebruiken of de verschillende momenten waarop we Nieuwjaar vieren.

Dan komen we bij **Kunsten**, waar we de mogelijkheid krijgen om alles in kaart te brengen, van de reizen van Godzilla tot de rustplaatsen van Fabergé-eieren en de oorsprong van ballroomdanses. **Sport** is een andere activiteit die de wereld zowel verbindt als verdeelt: het is fascinerend te ontdekken welke landen Olympische marathonwinnaars hebben voortgebracht (zelden de landen die rijk genoeg zijn om de Spelen te organiseren), en het is ook interessant om het verschil te zien tussen de plaatsen waar Grand Prix-races in de autosport en kampioenschappen schaken worden gehouden. Sport wordt beschouwd als oorlog met andere middelen, en daarom gaat dit onderdeel naadloos over in **Geschiedenis en politiek**, waar we onderwerpen verkennen zoals de tijdperken waarin landen onafhankelijk werden, en hoe de wereld veranderde door de dramatische gebeurtenissen van 1889.

Gezien mijn achtergrond in urban exploring heb ik een bijzondere fascinatie voor architectuur, en daarom ligt het hoofdstuk **Gebouwen** me na aan het hart. Het onthult een aantal verrassende locaties voor talloze Vrijheidsbeelden – in Parijs! – en de verbazingwekkende lengte van de Chinese Muur. Weinig herinnert ons tegenwoordig meer aan het lot van de natuur dan de destructieve kracht van de bouwsector, en daarom volgt het hoofdstuk **Milieu**, waarin we alles zien, van de lawaaigste steden tot de leefomgeving van een aantal zeer verrassende pinguïns.

Transport en reizen viert enkele van de grootste triomfen van het openbaar vervoer ter wereld en een aantal baanbrekende vluchten, terwijl **Wetenschap en techniek** ons laat kennismaken met een aantal spectaculaire radiotelescopieën en de absurde wereld van de locatiezoektool *what3words*. Ten slotte belanden we – waar anders? – in de **Ruimte**, waar we de verbazingwekkende grootte van landen op aarde vergelijken met die van de maan, zien waar de Apollo-missies landden en ons afvragen hoe hoog de ruimte eigenlijk is. Wat ons weer terugbrengt naar het begin, hoog zwevend boven de kustlijnen van het eerste deel.

Sommige kaarten tonen ons een complex beeld van de wereld, andere een aangenaam unieke visie. Elke kaart is een andere lens, een manier om de oneindige en chaotische informatie die de planeet ons presenteert te filteren, om onverwachte patronen te vinden en onze aannames uit te dagen, of het nu gaat om de populariteit van ketchup of het onverwacht grote aantal bruggen in Londen.

Door het boek heen lopen ook andere, luchtigere draden die onverwachte plaatsen met elkaar verbinden, en symbolen en motieven waar we steeds weer op terugkomen. Kijk of je ze kunt ontdekken. En op de achtergrond zijn er andere, minder voor de hand liggende verbanden, zoals talloze verwijzingen naar de nummers van de Duitse band Kraftwerk, die de wereld in kaart brachten met hun albums *Trans Europa Express* en *Radio-Aktivität*. Het was leuk om er een beetje mee te spelen en dit soort ‘paaseieren’ in het boek te verstoppert. We hebben hier ook een aantal kaarten uit de eerste twee boeken opgenomen, met bijgewerkte gegevens over vrouwelijke leiders, natuurrampen en seculiere staten, die ons eraan herinneren dat de wereld – en data – niet stilstaat.

Natuurlijk is een deel van de inhoud serieus. We leven in een wereld die wordt geplaagd door dringende mondiale uitdagingen en somber nieuws, van klimaatverandering tot escalerende oorlogen. We hebben geprobeerd dat niet te negeren en een aantal van die kwesties hier weer te geven, met kaarten over zwaardere onderwerpen zoals ontbossing en militaire drones. Maar we hopen dat sommige van de andere kaarten ook verwondering zullen opwekken: hoe sterren op vlaggen zijn afgebeeld, of hoe de Eiffeltoren de inspiratie was voor andere monumenten in de wereld.

Voor mij worden deze momenten van verwondering over de data versterkt door de vormgeving van deze kaarten. Ze zijn tot leven gebracht door ontwerper en grafisch kunstenaar Richard de Pesando, die deze informatie niet alleen geduldig in kaart heeft gebracht, maar elk onderwerp ook visueel heeft weergegeven als een creatieve, opvallende infographic, die de lezer op een unieke manier versteld doet staan. We hebben al eerder samen aan projecten gewerkt, en een soort gemeenschappelijke taal en wederzijdse interesse hebben ervoor gezorgd dat het werken aan dit boek ook een gezamenlijk avontuur is geworden, waarbij we gaandeweg nieuwe dingen ontdekten en elkaar verrasten met wat we hadden gevonden. (Het is me al meerdere keren opgevallen dat sommige illustraties uitstekende tatoeages zouden zijn – hoewel ik niet zeker weet of Richard dat op prijs zou stellen.)

We hebben ons best gedaan om alle databronnen voor deze kaarten te vermelden. We hopen dat we niet per ongeluk dezelfde ideeën hebben gebruikt als andere data-visualiseerders. Mocht dit wel het geval zijn, dan bieden we onze excuses aan en vragen we je contact met ons op te nemen, zodat we ervoor kunnen zorgen dat je in toekomstige edities correct wordt vermeld. Een boek als dit is een enorme gezamenlijke inspanning, zoals de verantwoording aan het einde laat zien. Ik wil iedereen bedanken die heeft geholpen met het aanleveren van gegevens en ons de mogelijkheid heeft geboden hun ideeën verder uit te werken. Het was een genoegen om een netwerk van contacten op te bouwen dat net zo wereldwijd aanvoelde als sommige van de kaarten zelf.

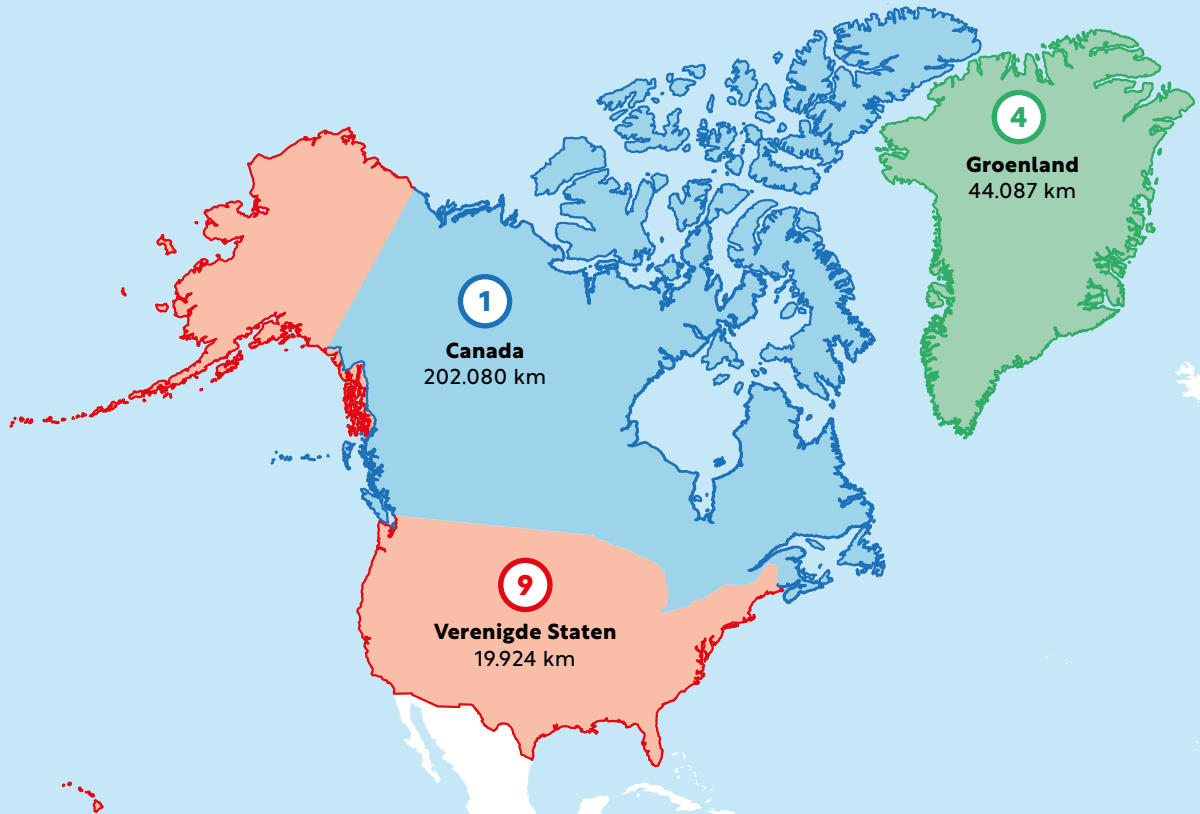
Richard en ik hebben met veel plezier samengewerkt aan deze *Atlas van bijzondere feiten*, omdat het aansluit bij onze gedeelde passie voor al deze onderwerpen, en ook omdat we al snel overspoeld werden met vragen. Welke landen hanteren de zomertijd? Heeft iemand ooit kernwapens ontwikkeld en die vervolgens opgegeven? Staan er kaarten op vlaggen? En, het allerbelangrijkste, hoeveel argentinosaurs breed is het kleinste land ter wereld, Vaticaanstad? Het vinden van de antwoorden op deze en andere vragen leidde er, zoals gebruikelijk, toe dat ik verdwaalde. Heel erg verdwaalde. Maar op een goede manier. Verdwaald in data en verdwaald in kaarten. En als ervaring kan ik dat van harte aanbevelen.

John Grindrod
Milton Keynes, oktober 2026

GEOGRAFIE

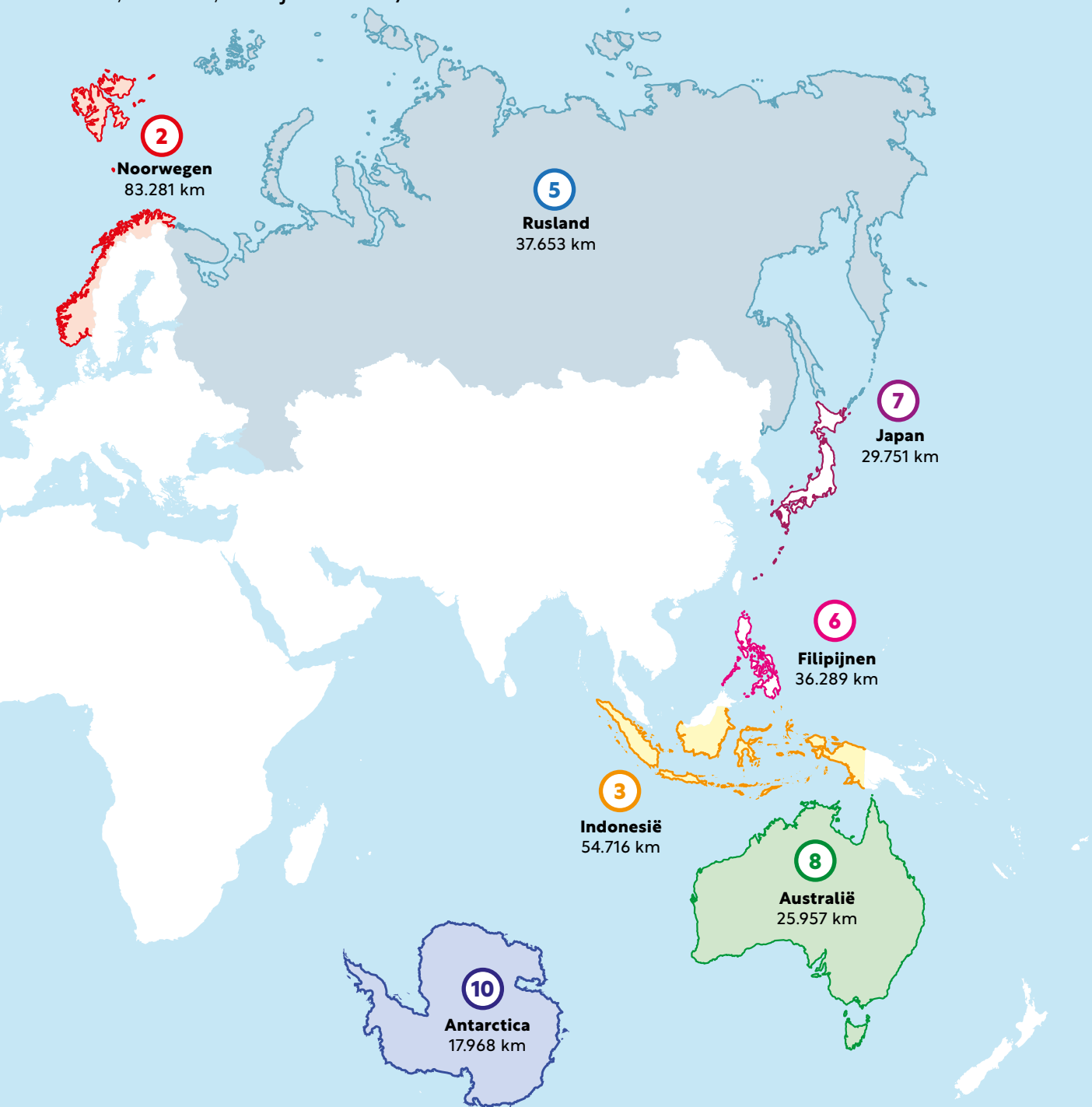
Welk land heeft de langste kust?

Canada - 202.080 km

Antarctica - 17.968 km

Dit zijn de tien landen met de langste kustlijnen. Het is ook vermeldenswaard dat de kustlijn van Canada meer dan twee keer zo lang is als de kustlijnen van de landen 11 t/m 20 (Nieuw-Zeeland, China, Griekenland, het Verenigd Koninkrijk, India, Mexico, Italië, Brazilië, Turkije en Chili) samen!

Soms zijn plekken net mensen

Sinds de jaren 2010 is er een beweging gaande om bepaalde gebieden die door milieuvervuiling worden bedreigd, 'rechtspersoonlijkheid' toe te kennen – oftewel dezelfde rechten als een mens. Andere entiteiten die dezelfde wettelijke rechten als mensen hebben gekregen, zijn onder meer alle levende wezens in India en sommige bedrijven en de vlag in de VS.

INDIA

**Rivieren Ganges en Yamuna
in Uttarakhand**

De 96 km lange loop
van de Ganges en de 1376 km
lange loop van de Yamuna
door Uttarakhand

**Nationaal Park
Te Urewera**

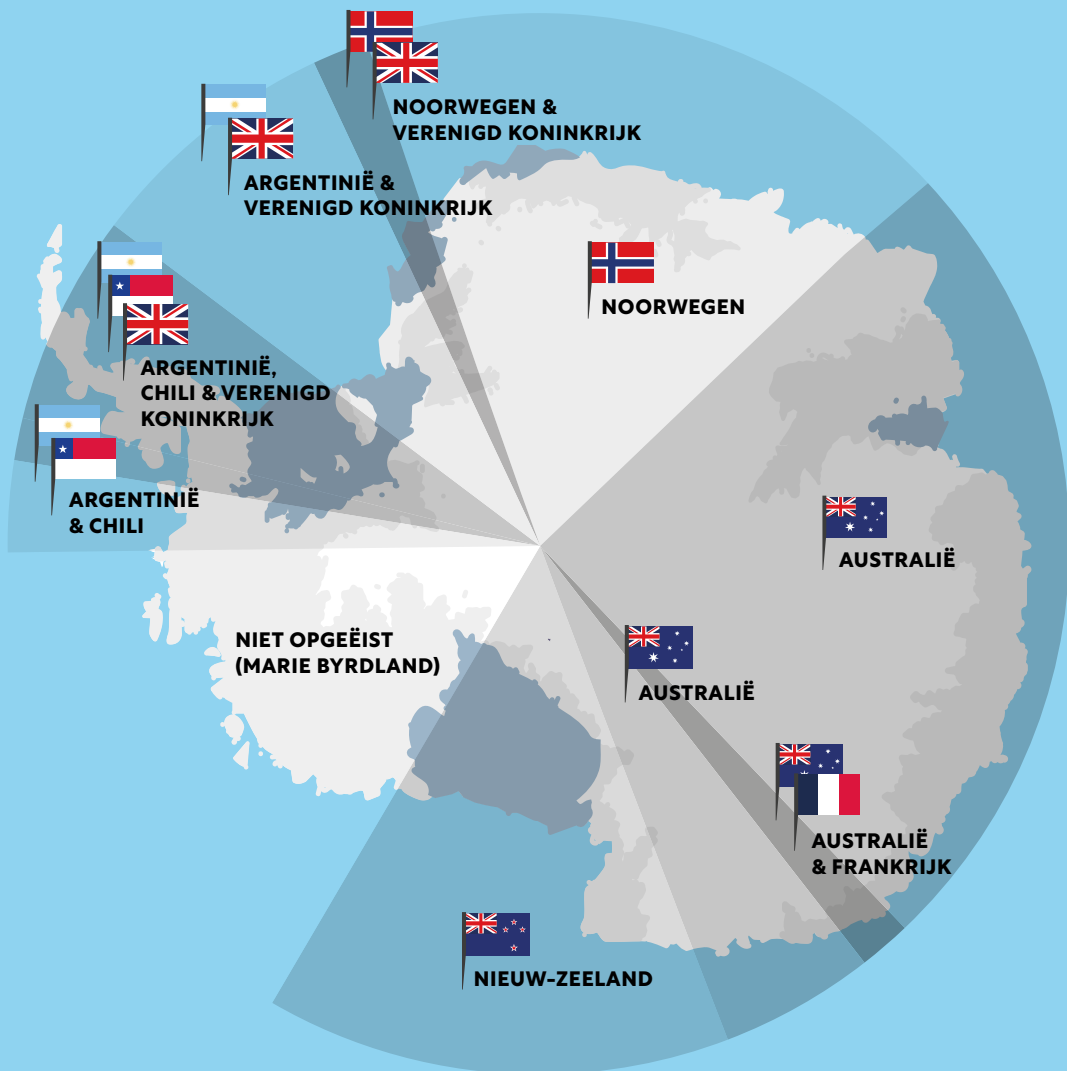
Whanganui
(rivier)

Taranaki
(berg)

NIEUW-ZEELAND

Wie wil een stukje van de ijstaart?

Zeven landen claimen al lange tijd delen van Antarctica, het minst bevolkte continent. Frankrijk was de eerste, in 1840, en Argentinië de meest recente, in 1942. In de praktijk wordt het continent niet bestuurd door deze landen, of door een eigen regering, maar door een internationaal verdrag dat sinds 1959 van kracht is. Ondertussen hebben landen als de VS, Rusland en Pakistan onderzoeksfaciliteiten gebouwd in gebieden die door deze andere landen worden geclaimd.

Wie woont er in Antarctica?

Er zijn veel wetenschappelijke onderzoeksstations op Antarctica. De zomermaanden – van december tot februari – kennen een piek in de bevolking van het continent: in 2024 waren er 4.713 wetenschappers met ondersteunend personeel werkzaam. Dit zijn de landen die hen uitzonden.

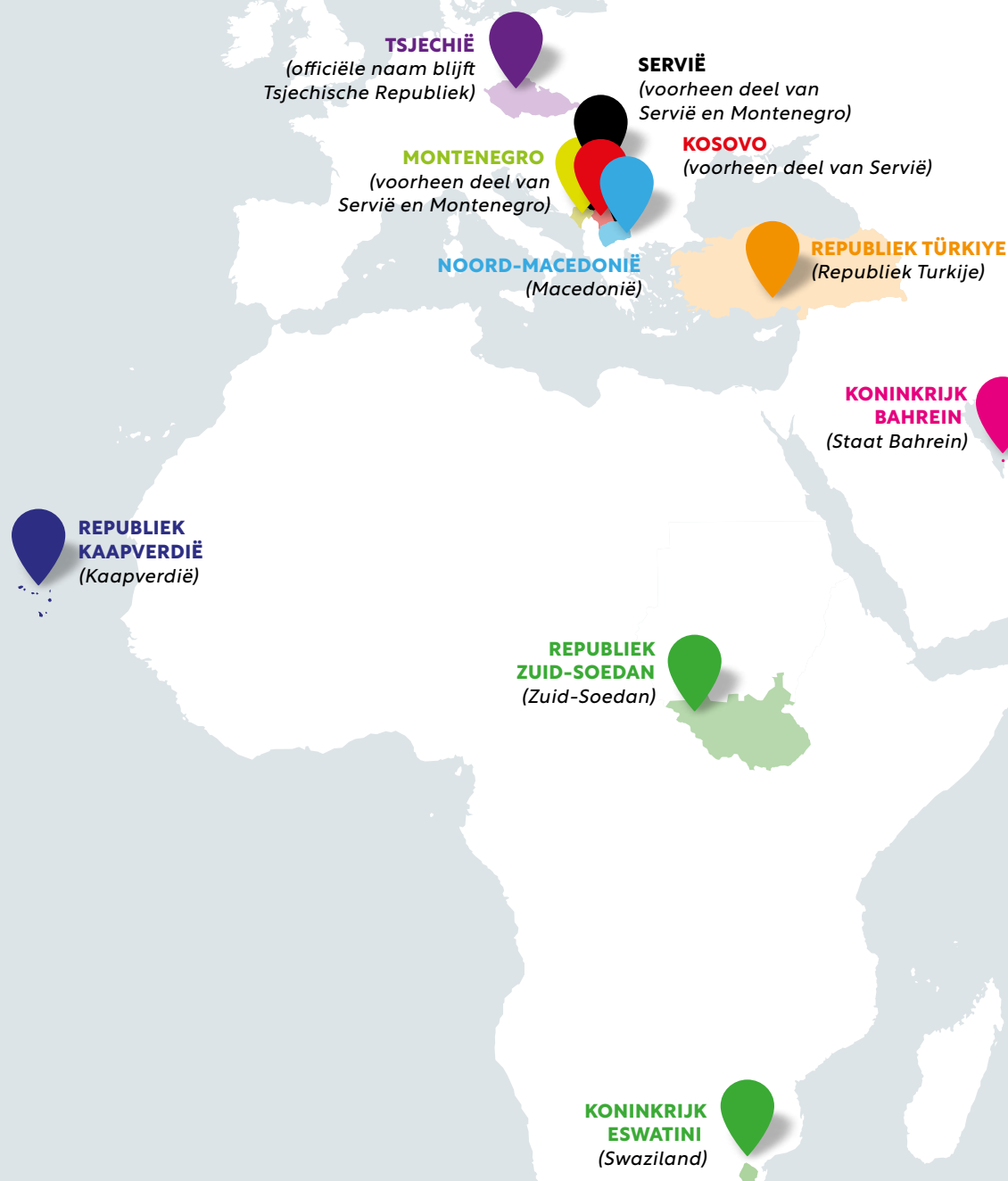
PERMANENTE BASES

- Argentinië
- Australië
- Frankrijk
- Duitsland
- Japan
- Rusland
- Verenigd Koninkrijk
- Verenigde Staten

LANDEN MET BEZOEKENDE WETENSCHAPPERS

Belarus (15)	Frankrijk en Italië (samen 70)	Polen (41)
België (55)	India (72)	Spanje (79)
Brazilië (64)	Italië (150)	Tsjechië (32)
Bulgarije (25)	Nieuw-Zeeland (85)	Uruguay (66)
Chili (375)	Noorwegen (60)	Zuid-Afrika (80)
China (164)	Oekraïne (15)	Zuid-Korea (158)
Ecuador (35)	Peru (30)	Zweden (16)
Finland (16)		

Nieuwe naam voor oude landen?

Sinds de eeuwwisseling hebben verrassend veel landen hun al dan niet officiële naam veranderd of aangepast. Historisch gezien worden zulke veranderingen teweeggebracht door oorlogen, koloniale bezetting of onafhankelijkheid, de oprichting van nieuwe staten en de ontbinding van oude, politieke entiteiten met de bestaande naam, revoluties, of soms gewoon als een soort rebranding.

Birma veranderde in de 20e eeuw zijn naam in Myanmar, maar het duurde nog vele jaren voordat deze verandering formeel en universeel werd erkend.

**FEDERALE STATEN
VAN MICRONESIË**
(Micronesië)

**DEMOCRATISCHE REPUBLIEK
TIMOR-LESTE (OOST-TIMOR)**
(voorheen deel van Indonesië)